

Discurs de Jaume Casals en l'acte de presa de possessió com a rector de la Universitat Pompeu Fabra

Barcelona, 5 de maig del 2017

Sr. conseller, Sra. presidenta del Consell Social, benvolguts amics,

Dic amics amb tota consciència (govern, rectors, autoritats, amics estimats). Gràcies per haver vingut aquest migdia a la UPF. Gràcies també a tots els companys de la Universitat per la vostra companyia.

Suposo que entendreu que primer de tot vulgui agrair als col·legues professors i professors de la Universitat que s'hagin pronunciat amb tanta claredat a favor meu en aquestes passades eleccions. I, per descomptat, també, amb la mateixa intensitat, als membres dels altres estaments.

Els indicadors mostren sense excepció, durant aquests últims anys, un progrés molt sòlid de la Universitat Pompeu Fabra, un any rere l'altre. Però aquesta millora és cada vegada més difícil i menys probable. Fa temps que el corredor està consumint múscul, i només cert punt d'honor que duem a dins, cert orgull fabrià, podríem dir, ens fa sentir la vida en una institució excepcional que encara pot pensar en l'Olimp del món universitari mundial com a objectiu raonable.

En això em fa l'efecte que totes les universitats catalanes ens sentim a la vora les unes de les altres, i ha sorgit un afecte personal i institucional inesperat i gran. Coses bones que neixen de coses dolentes.

La millora de la UPF és cada vegada més difícil, com deia. No em refereixo ni de bon tros a una improbabilitat pessimista, sinó al fet que cada vegada aquesta millora tindrà més mèrit.

No crec que pugui fer una llista completa de les condicions necessàries per a la millora sostenible, que no mengi múscul; anys i il·lusions insinuant una mena de descans en l'hora de la mort. Però em veig amb cor de dir-ne tres, de condicions, per a la nostra sostenibilitat i per continuar el *crescendo* de la nostra fama.

La primera és l'obligació que tenim d'intentar sortir de l'adolescència. No es tracta de l'adolescència d'una universitat tan jove com la nostra, sinó de l'adolescència estructural del nostre sistema universitari. Adolescència és el patiment per alguna manca, l'espera d'allò que encara no arriba (com la felicitat del jove Werther: li semblava, diu Goethe, que la felicitat que mereixia el seu cor trigava massa a arribar; és una de les moltes citacions que dec a la Mathilde, la meva dona). Doncs bé, la nostra adolescència ens caracteritza plenament com a universitat i com a sistema. Ni nosaltres ni el nostre entorn tenim prou assumit que hem d'intentar ser adults.

Com es podria definir d'una manera simplement inductiva la nostra adolescència?

Potser ho podríem intentar a través dels atenuants que tenim per justificar que no n'hàgim sortit per ara: les regles paternalistes exhaustives de l'Estat i els recursos escassos per millorar el finançament mostren el perfil d'aquesta adolescència crònica. Però jo tinc promès fa molt de temps que denunciare l'estupidesa de lleis i de normatives i que proposaré alternatives (ja m'hi he dedicat bastant a fons); tot i que no ploraré mai en públic davant el nostre govern per temes de diners. Avui no tinc temps per tornar a explicar per què.

Hi ha un altre element molt pervers. Una mena de servitud voluntària. Els universitaris, tots plegats, i com menys determinants per a la bona marxa de la nostra organització més profunds en aquest defecte que ara diré, som infinitament primmirats amb els detalls i, en canvi, exhibim una acceptació acrítica d'algunes regles absurdes maquillades amb els colors de l'exercici democràtic o dels drets personals més il·lusoris.

Oblidem com si res que una universitat és primer de tot una organització amb objectius precisos relacionats amb el progrés del coneixement i la cultura i amb la seva difusió, i només en segon lloc, molt secundàriament, una mostra o una miniatura del conjunt de la societat que no sap per quin motiu hauria de mimetitzar els procediments de govern i d'organització generals. A la universitat som actius a creure'ns un exemple de dret del compromís social bàsic i, en aquest gest de credulitat, ens hi empassem també de bon grat, tots estarrufats, una gran dosi de la constant d'estultícia que Carlo Maria Cipolla, en aquell llibre memorable titulat *Allegro ma non troppo*, anomenava si no m'erro la constant èpsilon, necessàriament present en tot grup humà. La LOU, i les seves amables disposicions, és una enorme roda de molí amb la qual combreguem no sempre per obligació. No censuro ningú: jo sóc el primer a caure en aquest vici, que només és superable a base d'un esforç col·lectiu molt profund i constant.

Després de la invitació a intentar sortir de l'adolescència, la segona condició per a la millora que voldria esmentar és la sensibilitat per l'esforç institucional i

per les apostes a la llarga. Aquesta és tan senzilla que em fa l'efecte que no necessita cap comentari. L'atreuiment és la principal condició de la seguretat i el progrés institucionals.

La tercera condició, que és l'última que esmentaré, encara és més fàcil d'assumir: l'urgentíssim i més que necessari rejuveniment del nostre professorat i del nostre personal, assumit amb totes les conseqüències per la direcció de la Universitat, però també per cadascú de nosaltres.

Un remei que ajudi a superar la primera condició, ja que tenim el govern de la Generalitat aquí, podria ser un suport polític més decidit a l'autonomia universitària. Crec que he dit moltes vegades que la sostenibilitat de la UPF només en segon lloc és un problema financer. Que l'administració confii i protegeixi a ultrança les organitzacions públiques basades en el progrés del coneixement i la cultura. Això, al meu parer, vol dir essencialment: millorem les lleis, que han de ser curtes, regulatives en el sentit de les idees kantianes, només orientatives, convidant-nos com a contrapartida a la responsabilitat i al retiment de comptes. No veig per cap cantó, a la presidència dels governs vigents, gestos que mostrin un compromís en aquesta direcció. Jo hi compto, perquè encara no és massa tard.

Per a la segona condició acabem de demostrar en clau electoral que ja estem preparats i que la UPF vol servir exclusivament programes i interessos generals. Som ràpids i podem ser resistents, aptes per a la velocitat i alhora per a les curses més llargues. És evident que som capaços d'apostar per les solucions profundes, encara que puguin ser eventualment doloroses. Vull reiterar el meu agraïment a tota la comunitat UPF i molt particularment als meus col·laboradors més directes, entre els quals compto, com és lògic, amb membres del personal d'administració i serveis i representants electes i no electes del professorat.

Tinc, per deixar espai a la reflexió posterior, com a citació (jo, com va dir una periodista exalumna de la UPF fa poques setmanes, m'he sorprès per la meva activitat frenètica al Rectorat, perquè, de natural, amb prou feines si arribo a acabar alguna citació d'Aristòtil); tinc, dic, en aquest punt, una citació de Nietzsche. Què deuen voler dir els aforismes de Nietzsche? Com més clares i manifestes són les coses, més enganyats anem els humans.

“Dos instints enemics que estiren en sentits oposats semblen forçats a caminar sota el mateix jou: l'instint que tendeix al coneixement és obligat sense parar a abandonar el sòl on l'home [*sic*] està acostumat a viure i a llançar-se a la incertesa; i l'instint que vol la vida es veu forçat a buscar sense parar i a les palpentes un lloc nou on establir-se.” (Friedrich NIETZSCHE, *La filosofia a l'època tràgica dels grecs*).

Empèdocles es llança al volcà. Aspirava a l'art, però només va obtenir saber...

A la universitat serem forts si assumim aquesta crisi congènita que suposa la permanent bifurcació dels dos instints. Però serem encara més forts si aconseguim anar-nos inclinant pel camí de l'instint del coneixement i procurem ser frugals en les solucions particulars per a l'establiment confortable dels nostres membres a les nostres butaques.

Són els forts els qui necessiten protecció, els qui han de ser preservats de l'agressivitat dels febles. Què devia voler dir Nietzsche amb això?

Ho aprofito ara com puc: la densitat i la varietat del talent que tenim, això és el que ens pot fer forts, atrevits i valents; ni un pas enrere, tot això és la nostra seguretat, la de tots, l'únic objectiu que ens pot convocar a tots els membres de la comunitat, el nostre avenir més ferm i més llarg. Mostrar debilitat en aquest punt és senyal d'un gran perill.

Finalment, pel que fa a la tercera condició, rejuvenir-nos tant com puguem, el remei, el viàtic serà, en paraules de Plató, trobar l'ànima adequada. És el més propi de l'Acadèmia, en el sentit literal de la paraula *acadèmia*, l'escola de Plató a Atenes. A la universitat som experts com ningú a trobar i mirar d'atreure l'ànima adequada.

Manllevo la citació platònica als amics Jordi Balló i Xavier Pérez, autors d'aquest llibre fantàstic titulat *La llavor immortal*, que em van demanar de traduir-la (la citació) ja fa més de vint anys.

“SÒCRATES: I és que és així, estimat Fedre. Però em sembla que una dedicació molt més noble a aquestes coses s'esdevé sempre que, tot usant l'art dialèctica i prenent l'ànima adequada, s'hi planten i s'hi sembren amb ciència paraules capaces de servir-se a elles mateixes, de socórrer el sembrador, i no estèrils, sinó portadores d'una llavor d'on surten altres paraules que, engendrant-se en altres caràcters, són capaces de fornir aquesta llavor sempre immortal i fan a qui la porta tan feliç com li és possible a un home [sic] de ser-ne.” (Plató, *Fedre*, 276e-277a).

Vet aquí unes quantes coses que tenia ganes de dir avui. Algunes, una mica enrabiada amb mi mateix (ja em disculpareu), com quan el xut et surt desviat o ja no pots córrer més de pressa. Altres, entusiasmat amb les virtuts dels companys que sou aquí, i dels qui no han pogut venir, admirat per la vostra feina, la vostra intel·ligència i, molt sovint, la vostra alegria. I sempre satisfet de l'honor que significa poder dirigir aquesta universitat esplèndida en tota circumstància, destinada a ser una de les universitats més apreciades de tot el món.

Sabia que, després d'haver-me perdut durant la campanya en el món de les propostes concretes, enyoràriem l'assaig i el comentari dels clàssics. Ja veieu que he tornat!

Us demano amb la mà al cor que compteu amb mi durant aquests propers anys, perquè jo compto d'una manera categòrica i incondicional amb vosaltres, i estic segur que aquesta vegada ens divertirem. Fins ara a la sala d'exposicions!

Conseller, gràcies per haver vingut a presidir aquest acte. Ja saps que els de la Fabra comptem amb tu...